

ства. Најбоља потврда тога је чињеница да је остало највише сачуваних помена о властели Драгаша (41), чак осетно више него у случају најјачег обласног господара северних крајева кнеза Лазара (36). С друге стране, у случају специфичне области која је обухватала и српске, али већим делом византијске земље, којом су управљали прво удовица Стефана Душана царица Јелена, а затим деспот Јован Угљеша, аутор је имао изврсну путеводитељицу у монографији Георгија Острогорског о Српској области после Душанове смрти.

Као посебна вредност ауторовог приступа обради феномена властеле стоји упоредно коришћење и других извора и резултата сродних наука, проистекло из потребе, која би морала бити очигледна сваком озбиљном истраживачу средњег века, да се без потпуног сагледавања свих сачуваних извора не може доћи ни до каквог (методолошки) и најмање поузданог закључка. Позивајући се још једном на случај византологије, где није непознато да проналазак новог печата, новца или откривање нове фреске промени укупну слику за коју се веровало да је изворно довољно „утврђена”, ауторов напор да у свом истраживању велику пажњу посвети подацима сачуваним на фрескама овог доба и резултатима историчара уметности на њиховој обради, те закључцима до којих су дошли нумизматичари, заслужује да се посебно издвоји. Читаво коришћење изворне грађе, њена употреба и укључивање у корпус извора за српски средњи век важног дела Мавра Орбина са самог почетка XVII века, још једном потврђују правилан приступ том комплексном проблему, који се увек најјасније види по начину на који се сачувана изворна грађа користи и тумачи.

Андреј Грубачић

Историја непознатог човека На трагу непознатог: историчар реконструише један сасвим обичан живот

Corbin, Alain, *The Life of an Unknown: The Rediscovered World of a Clog Maker in Nineteenth-Century France (European Perspectives)*, Columbia University Press, 2001.

После немачког превода последње Corbin-ове књиге, појавило се и енглеско издање. Реч је, и овог пута, о занимљивом штиви на трагу ранијих ауторових истраживања. Познате су тешкоће са којима се хватају у коштац новије историје менталитета. Оне су веће када у потпуности недостају не само документа, материјална сведочанства, предмети за свакодневну употребу, уметничка дела или зграде него и лична сећања – извор на који историчари, или бар већина њих, гледа са највећим опрезом и неповерењем.

Alain Corbin, један од најугледнијих француских историчара, спада у истраживаче који су померили границу нашег историјског знања, испитујући управо ону неухватљиву повест емоција, ону тешко одредиву феноменологију осета, визуелних и акустичних утисака наших предака. Његове књиге, индикативних наслова, *Дах куће*, *Мирис цвајта*, *Говор звона*, пресудно су утицале на тренутну ренесансу културне историје и стекле велики читалачки аудиторијум, не напуштајући тле чињеница и не губећи се у спекулацијама, и поред веома маштовитог стила.

Corbin, заправо, спроводи један колико једноставан толико и сложен експеримент. Предмет његовог опсежног истраживања није нека „позната” личност или друштвена групација, него насумице одабрана особа X, чији је живот реконструисан према строго научном методу и са тачно наведеним почетком (2.5.1995). Скинуто са листе „најдуговечнијих” из регионалног архива у Нормандији, име непознатог постаје црвена нит: *Luis Francois Pinagot* (1798–1876), рођен крај градића *Origny – Le-Butin*. Шта се може знати о човеку који је заиста постојао, али који се ничим није издвајао? Најпре – да ли је био ожењен и да ли је служио војску, затим, од чега је живео и колики је био породични круг у којем се, нужно, морао кретати.

Наоружан именом незнанца, аутор креће на пут у повест нормандијске свакидашњице, од села до села, успореним темпом некадашње коњске запреге. Пошто за микроисторичара ниједан делић мозаика није сувише мали, слика полако поприма контуре. Мушкарци с којима је саобраћао човек који је правио ципеле од дрвета секли су шуму и окопавали земљу; жене су ткале и правиле рукавице. Сви су они, покаткад, били упућени на милостињу као и сам „јунак” ове књиге. Стекавши кућу тек пред крај живота, није доживео да му један син постане члан општинског већа. Из овог периода његовог живота потиче и једини материјални траг који је непознати аналфабета оставио за собом, један, како аутор саопштава „велики, неспретно израђени крст”.

Данашњи житељ Европе оставио би за собом писма или белешке; уз нешто среће, нашао би се чак његов дневник; неписмени занатлија из прошлог века оставио је, међутим, само име у административним документима. Тако та књига не исписује само социјалну историју у минијатури, него и својеврстан *Увод* у истраживање француске архивске и управне грађе најнижег и средњег административног нивоа. Ту нема, наравно, ни фотографије нити неке аутентичне изјаве, али се зато, уз коментар о дијалекту и звуку дрвених ципела, лакше од индивидуалних црта могу реконструисати друштвено окружење, локални привредни и политички односи, свакодневица човека који историчару служи као сонда: његова борба са шумом и над лугарима.

Corbin-ов поступак представља вешту комбинацију уживљавања и отуђења, емпатије и дистанцирања. Историчар, као и читалац, напосто „мора да сметне с ума оно што је сувише познато, да то, штавише, стави у заграду и тако „деконструише” сопствено историјско знање”. Не знати оно што се зна – на то је, као на необичну врлину, указивао већ Lucien Febre, оснивач школе „анала” и зачетник истраживања историје менталитета. Уместо да предмет истраживања заогрће сопственим менталитетом, историчар мора постати свестан онога што је *сцрано* у том минулом свету, у који урања попут етнолога. Али ни тренутка не сме учинити нејасном границу између фактицитета и спекулације.

За разлику од белетристичке „историје без јемства” коју, између осталих, данас репрезентује Simon Schama (*Warheit ohne Gewähr. Uber zwei historische Todesfalle und das Vexierbild der Geschichte*, 1991), Alan Corbin остаје веран методологији историјске науке, пледирајући за једну „историју са јемством, али не и без маште”. Па ипак, његов покушај да, користећи искључиво инструменте социјалне историје, открије „бесконечност одоздо” (Victor Hugo), да такорећи из трунке прашине

реконструише читав један крајолик, допире до саме границе научно могућег и дозвољеног. Но управо је зато реч о јединственом моделу који заслужује да буде приближен и нашим читаоцима.